

Tadeusz Pieronek

Kongresy eucharystyczne w praktyce pastoralnej Kościoła

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 31/1-2, 43-52

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TADEUSZ PIERONEK

KONGRESY EUCHARYSTYCZNE W PRAKTYCE PASTORALNEJ KOŚCIOŁA

Treść: Wstęp. 1. Powstanie idei Kongresów. 2. Kongresy międzynarodowe. 3. Inne rodzaje Kongresów. 4. Kongresy eucharystyczne w Polsce. 5. Hasła i tematyka Kongresów. 6. Przepisy kościelne dotyczące Kongresów. Zakończenie.

Wstęp

Kościół katolicki w Polsce przygotowuje się do krajowego Kongresu eucharystycznego, który ma być punktem kulminacyjnym trzeciej pielgrzymki pap. Jana Pawła II do Ojczyzny. Kongresy eucharystyczne są w życiu Kościoła zjawiskiem stosunkowo nowym, ale na tyle sprawdzonym i utrwalonym, że warto sięgnąć do zdobytych podczas nich doświadczeń, najpierw po to by z nich skorzystać, a następnie w tym celu, by w miarę możliwości te doświadczenia wzbogacić. Nic więc dziwnego, że sięgamy do historii Kościoła powszechnego i Kościoła w Polsce, by uświadomić sobie czym są takie Kongresy, w jaki sposób je organizowano, jakie osiągnęto dzięki nim korzyści duchowe. Do skarbcza Kościoła powszechnego każdy Kościół lokalny wnosi własne, często niepowtarzalne przeżycia, doznania i wartości. Kościół w Polsce stoi dziś przed nową, wielką okazją ukazania swojej więzi z Eucharystią, która jest źródłem i szczytem chrześcijańskiego życia i to w okolicznościach szczególnych, podczas pasterskiej wędrówki Ojca Świętego po Jego ojczystej ziemi.

1. Powstanie idei Kongresów

Kongresy eucharystyczne wyrosły w praktyce pastoralnej Kościoła z pobożności prywatnej, głównie osób świeckich, formowanych jednak i kierowanych wewnątrz przez kapłanów o bogatej duchowości.

Wydaje się, że można wskazać przynajmniej trzy wątki, które znajdują się u źródeł idei Kongresów: ducha pokuty, pobożność maryjną i nabożeństwo do Najświętszego Serca Jezusowego. W oparciu o te wartości religijne zrodziła się „myśl ocalenia społeczeństw przez kult eucharystyczny”¹, która dość szybko skryształizowała się w idei Kongresów i z czasem rozprzestrzeniła w całym Kościele. Wnioski takie

¹ A. Fajęcki, *Wiece katolickie*, Podręczna Encyklopedia Katolicka, t. XLI—XLII, s. 246.

dają się wysnuć z okoliczności w jakich powstała ta idea i jakie towarzyszyły pierwszym latom jej rozwoju.

Pani Maria Marta Emilia Tamisier, urodzona w Tours, dnia 1 listopada 1834 r. była w okresie swej ożywionej działalności na rzecz Kongresów osobą świecką. Zmarła również w Tours, dnia 20 czerwca 1910 r. w zgromadzeniu Służebnic Najświętszego Sakramentu. Jej formację wewnętrzną przypisuje się dwom kapłanom: św. Piotrowi Julianowi Eymard i o. Antoniemu Chevrier². Związczą pierwsza z tych postaci jest wielce wymowna. Piotr Eymard, ur. 4 lutego 1811 r. w La Mure d'Isère we Francji od pierwszych lat życia posiadał szczególną cześć dla Eucharystii. W dniu pierwszej Komunii św. obiecał, że zostanie kapłanem i mimo sprzeciwu rodziców zobowiązanie spełnił. Był początkowo kapłanem diecezjalnym zatrudnionym jako wikariusz, później zaś jako wiejski proboszcz w pobliżu miejscowości rodzinnej. Przez siedemnaście lat należał do zgromadzenia marystów (1839—1856) w którego wystąpił, mimo że pełnił w nim zaszczytną funkcję prowincjała. Decyzję tę podjął w wyniku częstych kontaktów z dziełem Adoracji Nocnej i rozmów z oficerem francuskiej marynarki wojennej, kapitanem de Cuers, z którym łączyła go cześć dla Najświętszego Sakramentu. Warto zauważyć, że w tym momencie widać wyraźnie wpływ świeckich na kształtowanie się osobowości i duchowości przyszłego rzecznika kultu Eucharystii i Kongresów eucharystycznych. Po wystąpieniu ze zgromadzenia marystów Piotr Eymard zakłada w Paryżu Zgromadzenie Najświętszego Sakramentu, a następnie także kontemplacyjne zgromadzenie żeńskie pod nazwą Służebnic Najświętszego Sakramentu. Z nim wiąże się również powstanie związku kapłanów *Association des Prêtres Adorateurs* znanego w całym świecie katolickim. Zmarł dnia 1 sierpnia 1868 r. Pap. Pius XI zaliczył go w 1925 r. w poczet błogosławionych, a kanonizował go pap. Jan XXIII w 1962 r.³

Rysy charakterystyczne duchowości św. Piotra Eymard są wyraźnie widoczne w zamyśle p. Tamisier. Kult Eucharystii starała się ona wiązać z wydarzeniami jakie miały miejsce w życiu religijnym jej bliskiego otoczenia. Trzy z tych wydarzeń wywarły decydujący wpływ na powstanie myśli o Kongresach eucharystycznych.

Pierwszym z nich był udział sześcioro deputowanych parlamentu francuskiego w wielkiej manifestacji religijnej jaka miała miejsce dnia 29 czerwca 1873 r. w Paray-le-Monial, podczas której oddali oni uroczyste parlament francuski pod opiekę Najsw. Serca Jezusowego. Wydarzenie to pozwoliło p. Tamisier przeżyć pierwsze olśnienie:

² B. Spini, *Congressi eucaristici*, Enciclopedia Cattolica, t. IV, s. 351; A. Fajęcki, dz. cyt., s. 246.

³ Q. Moraschini, *Pietro Giuliano Eymard*, Bibliotheca Sanctorum, t. X, s. 839—843; H. Fros, F. Sowa, *Twoje imię*. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny, Kraków 1982, s. 452, hasło: *Piotr Julian Eymard*.

„Miałam niejako wizję — mówiła — że Bóg mnie wezwał, abym się poświęciła zbawieniu świata przez Eucharystię”⁴.

Drugie wydarzenie będące krokiem od myśli do czynu, polegało na pielgrzymce pokutnej, zorganizowanej w 1874 r. w Awinionie, do miejsca zwanego Kaplicą Szarych Pokutników. Pielgrzymka ta znalazła rychło naśladowców. W programie tych pielgrzymek przewidywano spotkania i dyskusje, których tematem była Eucharystia i jej wpływ na życie chrześcijańskie.

Od tej chwili p. Tamisier zaczęła szukać oficjalnych kontaktów dla zrealizowania swojej idei. Poprzez znajomego misjonarza, biskupa rodaka Dubuis, pracującego w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, przekazała informację o swoich zamysłach pap. Leonowi XIII i uzyskała, jak narazie, nieoficjalne jego poparcie. Nawiązała też w tej sprawie kontakt z biskupem Lozanny i Genewy ks. Mermillod, który odegrał w historii Kongresów dość poważną rolę.

Wkrótce doszło też do trzeciego wydarzenia, które w pewien sposób zadecydowało o kształcie przyszłych Kongresów eucharystycznych. Była nim pielgrzymka zorganizowana dnia 3 września 1878 r. do Faverney z udziałem 7 biskupów, tysiąca duchownych i ok. 25 000 świeckich. Drugi dzień tej pielgrzymki, wypełniony modlitwą, ale też spotkaniami i dyskusjami, stał się wzorem dla późniejszych międzynarodowych spotkań, które przybrały nazwę Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych⁵.

Starania p. Tamisier i sympatyzujących z nią osób o zorganizowanie pierwszego międzynarodowego Kongresu i o formalne ustalenie jak miał by on wyglądać, napotkały na trudności, głównie natury politycznej, tak we Francji, jak i w Belgii i Holandii, gdzie poczyniono kolejno starania o taki Kongres. We Francji ówczesna Republika była wrogo nastawiona do Kościoła, w Belgii zaś i Holandii stały na przeszkodzie wybory do parlamentu, mimo że arcybiskup Malines w Belgii, kard. Dechamps bardzo popierał tę inicjatywę⁶.

Pani Tamisier nie działała jednak już sama. Nie udało się jej, udało się innym. Dnia 17 stycznia 1881 r. w Paryżu, dzięki ks. de Ségun powołano do istnienia tzw. *Dzieło Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych*⁷, zaś Filbertowi Vrau, świeckiemu działaczowi katolickiemu⁸ i o. Vicard, przełożonemu generalnemu augustianów asumpcjonistów, udało się uzyskać papieskie breve, datowane dnia 16 maja 1881 r., zezwalające na zorganizowanie pierwszego międzynarodowego Kongresu eucharystycznego w Lille⁹.

⁴ A. Fajęcki, dz. cyt., s. 246.

⁵ Tamże, s. 247; B. Spini, dz. cyt., s. 351.

⁶ A. Fajęcki, dz. cyt., s. 247.

⁷ B. Spini, dz. cyt., s. 351.

⁸ S. Szymański, *Eucharystyczne Kongresy*, Encyklopedia Katolicka, t. IV, Lublin 1983, s. 1278.

⁹ A. Fajęcki, dz. cyt., s. 247.

2. Kongresy międzynarodowe

Ze względu na trudny dostęp w literaturze polskiej do kompletnego wykazu międzynarodowych Kongresów eucharystycznych, pozwalam sobie przytoczyć je wszystkie po kolei i wskazać niektóre związane z nimi wydarzenia, które wpłynęły na ich dzisiejsze oblicze i ugruntowały ich charakter międzynarodowy. Jak dotąd zorganizowano 43 takie Kongresy. Oto ich wykaz: 1. Lille (1881). 2. Awinion (1882). 3. Liège (1883). 4. Fryburg Szwajcarski (1885). 5. Tuluza (1886). 6. Paryż (1888). 7. Antwerpia (1890). 8. Jerozolima (1893). 9. Reims (1894). 10. Paray-le-Monial (1897). 11. Bruksela (1898). 12. Lourdes (1899). 13. Angers (1900). 14. Namur (1902). 15. Angoulême (1903). 16. Rzym (1905). 17. Tournai (1906). 18. Moguncja (1907). 19. Londyn (1908). 20. Kolonia (1909). 21. Montreal (1910). 22. Madryt (1911). 23. Wiedeń (1912). 24. Malta (1913). 25. Lourdes (1914). 26. Rzym (1922). 27. Amsterdam (1924). 28. Chicago (1926). 29. Sydney (1928). 30. Kartagina (1930). 31. Dublin (1932). 32. Buenos Aires (1934). 33. Manila (1937). 34. Budapeszt (1938). 35. Barcelona (1951). 36. Rio de Janeiro (1955). 37. Monachium (1960). 38. Bombaj (1964). 39. Bogota (1968). 40. Melbourne (1973). 41. Filadelfia (1976). 42. Lourdes (1981). 43. Nairobi (1985)¹⁰.

Inicjatywa Kongresów cieszyła się od początku poparciem władz kościelnych, w tym również papieży, począwszy od Leona XIII. Przedstawiciele poszczególnych episkopatów zawsze uczestniczyli w nich, zaś Stolica Apostolska początkowo sporadycznie wysyłała na nie swoich legatów, z których pierwszym był kard. Langémieux, arcybiskup Reims, biorący udział w Kongresie w Jerozolimie, a od siedemnastego Kongresu w Tournai, na który przybył jako legat papieski a latere kard. Vanutelli, Ojciec Święty wysyłał już zawsze na te Kongresy osobistego przedstawiciela. Warto zaznaczyć, że misję tę pełnił na dwóch Kongresach: w Buenos Aires i w Budapeszcie kard. E. Pacelli, że biskupi polscy uczestniczyli w Kongresie w Kartaginie, w Dublinie, w Buenos Aires i w Budapeszcie (kard. A. Hlond), w Manili (arcyb. A. S. Saipieha) i że kard. K. Wojtyła brał udział w Kongresach w Filadelfii i w Melbourne¹¹.

Znamienny jest też osobisty udział papieży w Kongresach. Jako pierwszy wziął w nich udział pap. Pius X podczas Kongresu w Rzymie (1905 r.), prowadząc procesję eucharystyczną, następnie pap. Pius XI podczas drugiego Kongresu w Rzymie (1922 r.), a także pap. Paweł VI w Bombaju i w Bogocie. Przewidziany udział pap. Jana Pawła II w

¹⁰ Wykaz Kongresów podaje za: S. Szymańska, dz. cyt., s. 1278—1279 oraz za B. Pylak, *Kongresy eucharystyczne wczoraj i dziś*, Ateneum Kapłańskie n. 467 (1986), s. 4.

¹¹ A. Fajęcki, dz. cyt., s. 247—248; B. Spini, dz. cyt., s. 351—352; Relacje z Kongresów we Filadelfii i Melbourne publikował ks. kard. K. Wojtyła w piśmie urzędowym Kurii Metropolitalnej w Krakowie.

jubileuszowym (setna rocznica Kongresów w 1981 r.) w Lourdes nie doszedł do skutku z powodu choroby papieża będącej następstwem zamachu na jego życie. Pojechał on natomiast na drugi Kongres organizowany w Afryce, a mianowicie do Nairobi w 1985 r.¹²

Do umiędzynarodowienia idei Kongresów eucharystycznych przyczynił się także w pewnej mierze udział w nich najwyższych przedstawicieli władzy świeckiej, np. króla hiszpańskiego wraz z dworem i wojskiem w Madrycie, czy cesarza austriackiego z rodziną w Wiedniu. Zawsze też społeczeństwo katolickie brało w nich masowy udział. Szczególną wagę przykładano do masowych i uroczystych procesji eucharystycznej¹³.

Łatwo zauważyć, że największą ilość Kongresów, bo prawie 1/3 zorganizowano we Francji. Nie sądzę, by przyczyną tej aktywności było tylko to, że myśl o Kongresach zrodziła się właśnie w tym kraju. Jest to chyba także wynikiem istnienia pulsującego ośrodka religijności jakim jest Lourdes, gdzie już czterokrotnie zbierały się międzynarodowe Kongresy eucharystyczne¹⁴.

Wcześniej, bo już w 1893 r. odbył się pierwszy Kongres poza kontynentem europejskim, w Azji w Jerozolimie, a w 1910 r. pierwszy na kontynencie Ameryki Północnej w Montrealu. Kolejne kontynenty które wpisały się na listę Kongresów to Australia (Sydney 1928 r.), Afryka (Kartagina 1930 r.) i Ameryka Południowa (Buenos Aires 1934 r.).

3. Inne rodzaje Kongresów

Oprócz Kongresów międzynarodowych organizowano też Kongresy krajowe, regionalne, międzydiecezjalne, diecezjalne, międzyparafialne, parafialne i inne¹⁵.

Jako przykład Kongresów krajowych, które miały miejsce we Francji, w Hiszpanii, w Niemczech, w Polsce i w Stanach Zjednoczonych, na szczególną uwagę zasługują Kongresy włoskie, organizowane z dużą regularnością. Począwszy od 1891 r. do 1983 r. zorganizowano ich tam 20, w takich miastach jak: Neapol (1891 r.), Turyn (1894 r.), Mediolan (1895 r.), Orvieto (1896 r.), Wenecja (1897 r.), Bergamo (1920 r.), Genua (1923 r.), Palermo (1924 r.), Bolonia (1927 r.), Loreto (1930 r.), Teramo (1935 r.), Tripoli (1937 r.). Druga wojna światowa przerwała przygotowania do następnego Kongresu, który miał się odbyć w Pompei¹⁶.

¹² B. Pylak, dz. cyt., s. 4.

¹³ S. Szymański, dz. cyt., s. 1278 uważa masowość udziału w Kongresie za jego cechę charakterystyczną.

¹⁴ Kongres w Tuluzie w 1886 r. miał swoje zakończenie w Lourdes. Zob. A. Fajęcki, dz. cyt., s. 247.

¹⁵ B. Spini, dz. cyt., s. 351.

¹⁶ Tamże.

Po wojnie Kongresy krajowe odbyły się m.i. w Udine (1974 r.)¹⁷, w Pescarze (1977 r.)¹⁸ — z udziałem pap. Pawła VI¹⁹, a ostatni, dwudziesty z kolei, znowu w Mediolanie (1983 r.)²⁰. Organizacją tych Kongresów zajęł się utworzony we Włoszech w 1913 r. stały Komitet Kongresów eucharystycznych, którego statut zatwierdziła Stolica Apostolska w 1914 r.²¹

4. Kongresy eucharystyczne w Polsce

Polska, jak dotąd zdołała zorganizować jeden krajowy Kongres eucharystyczny w Poznaniu, w dniach od 26 do 29 czerwca 1930 r., a ponadto ok. 25 Kongresów o zasięgu diecezjalnym lub węższym. Wszystkie one przypadają na okres międzywojenny. I tak: w 1927 r. urządzono Kongres eucharystyczny w Inowrocławiu, w 1928 r. we Lwowie, Łodzi i Częstochowie, w 1929 r. w Siedlcach i Sosnowcu, w 1930 r. w Toruniu, w 1931 r. w Wilnie, Kaliszu i Wieluniu, w 1932 r. w Radomiu. W 1933 r. odbyły się tzw. Dni eucharystyczne w archidiecezji krakowskiej. Najobfitszy był pod tym względem 1934 r. z Kongresami w Tarnowie, Dąbrowie Górniczej, Sieradzu, Płocku, Chełmie, Jędrzejowie, w Mogilnicy k. Grójca. W roku 1935 odbyły się Kongresy w Grybowie i Kłobucku, w 1936 r. w Przemyślu, w 1937 r. w Bydgoszczy i Lublinie, ostatni zaś z tej serii w 1939 r. w Zawierciu²².

Wypada również poinformować, że Polska chciała gościć u siebie międzynarodowy Kongres eucharystyczny, który początkowo był przewidziany w Poznaniu na rok 1936, później zaś przesunięto jego datę na rok 1942, przy czym już w 1937 r. rozpoczęto do niego przygotowania, przerwane działaniami drugiej wojny światowej²³.

6. Hasła i tematyka Kongresów

Nie sposób w kilku zdaniach przytoczyć wszystkich haseł i orkeścić tematykę jaką zajmowały się Kongresy czy to międzynarodowe, czy niższego szczebla. Każdy z nich starał się nawiązywać do Eucharystii. Wydaje się jednak, że na przestrzeni ponad stu lat da się zauważyć pewną ewolucję zainteresowań organizatorów Kongresów eucharystycznych, która skupiała się wokół aktualnie palących zagadnień życia re-

¹⁷ *Enchiridion della Conferenza Episcopale Italiana*, t. I, Bologna 1985, nn. 4181—4186.

¹⁸ *Enchiridion della Conferenza Episcopale Italiana*, t. II, Bologna 1985, nn. 2536, 2725.

¹⁹ Tamże, nn. 2887, 2977.

²⁰ B. Pylak, dz. cyt., s. 10.

²¹ B. Spini, dz. cyt., s. 351.

²² Wykaz ten podaje w oparciu o: S. Koperek, *Polskie Kongresy Eucharystyczne*, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 39 (1986) nr 4, s. 325—327, oraz B. Pylak, dz. cyt., s. 10—12.

²³ S. Koperek, dz. cyt., s. 326.

ligijnego. Pierwsze Kongresy koncentrowały swoją uwagę wokół dwóch zagadnień: związków istniejących między kultem eucharystycznym a nabożeństwem do Najświętszego Serca Jezusowego, co ze względu na miejsce pojawienia się idei Kongresów wydaje się być zupełnie zrozumiałe, oraz wokół nowego podejścia Stolicy Apostolskiej, konkretnie zaś pap. Piusa X do sprawy wczesnej i częstej Komunii św. Te zagadnienia zdają się dominować podczas Kongresów przed pierwszą wojną światową. Widać to wyraźnie zarówno na Kongresie w Paryżu (1888 r.) podczas którego kard. Richard poświęcił Francję Najśw. Sercu Jezusowemu, czy też na Kongresie w Paray-le-Monial (1897 r.), gdzie wszystkie konferencje były poświęcone tej tematyce²⁴. Zagadnienie wczesnej i częstej Komunii św. dominuje natomiast na Kongresach w Tournai (1906 r.), w Londynie i Montrealu. Począwszy od Kongresu w Madrycie (1911 r.) wysuwa się na plan pierwszy Kongresów tematyka społeczna, będąca niejako u źródeł idei Kongresów w zamysłach p. Tamisier²⁵. Ta tematyka pozostanie na przyszłość dla Kongresów aż po nasze czasy. Wyrazem tej postawy będzie tematyka i hasła Kongresu w Lourdes (1914 r.): *jak rozszerzać na ziemi socjalne królowanie Jezusa Eucharystycznego*, Kongresu w Budapeszcie: *Eucharystia więzią miłości*, czy Kongresów w Barcelonie i Rio de Janeiro, które zajęły się aktualną problematyką Kościoła i świata. Ciekawym akcentem, zwłaszcza dla Polaków, zaznaczył się Kongres w Monachium (1960 r.), który pod hasłem: *Eucharystia braterską ucztą miłości* podjął tematykę ekspiacji za zbrodnie hitleryzmu podczas drugiej wojny światowej. W tym kierunku poszły też następne Kongresy, posługując się hasłami takimi jak: *Nowy człowiek przez Eucharystię* (Bombaj 1964), *Eucharystia i głód w rodzinie ludzkiej* (głód chleba i Boga, głód wolności, sprawiedliwości, prawdy i wzajemnego zrozumienia), *Jezus Chrystus chlebem dla nowego świata*, celem ukazania eklezjologicznej roli Eucharystii, która kształtuje strukturę całego chrześcijaństwa²⁶.

Idee przewodnie Kongresów eucharystycznych w Polsce można sprowadzić do czterech: uwielbienie Najświętszego Sakramentu, pogłębienie świadomości religijnej i kultury chrześcijańskiej przy aktywnym udziale katolików świeckich, ożywienie życia chrześcijańskiego rodziny, w tym zwłaszcza życia eucharystycznego mężczyzn, oraz integracja narodo-
wowa w oparciu o Eucharystię²⁷.

6. Przepisy kościelne dotyczące Kongresów

Przez wiele dziesiątków lat nie było w Kościele żadnych przepisów dotyczących Kongresów eucharystycznych. Pojawiły się one dopiero

²⁴ A. Fajęcki, dz. cyt., s. 247.

²⁵ B. Pylak, dz. cyt., s. 7.

²⁶ S. Szymański, dz. cyt., s. 1279.

²⁷ S. Koperek, *Idee przewodnie polskich Kongresów Eucharystycz-*

po Soborze Watykańskim II i zostały opublikowane przez Kongregację Obrzędów dnia 25 maja 1967 r. w Instrukcji *Eucharisticum mysterium* o kulcie tajemnicy Eucharystii²⁸. Nr 67 tej Instrukcji zawiera następującą zachętę: „Na Kongresach eucharystycznych niech wierni starają się przyswoić sobie dogłębnie tę najświętszą tajemnicę, mając na uwadze różne jej aspekty (por. n. 3 tejże Instrukcji). Niech zaś ją uwielbiają zgodnie z zasadami Soboru Watykańskiego II, jak również niech jej oddają cześć w modlitwie prywatnej, w pobożnych praktykach, zwłaszcza w uroczystej procesji, w ten jednak sposób, by wszystkie formy pobożności osiągały swój szczyt w uroczystej celebrze Mszy św. Wypada, by w czasie trwania zebrania eucharystycznego, jeżeli odbywa się ono przynajmniej w rejonie, przeznaczyć niektóre kościoły do nieustannej adoracji”.

Te pierwsze przepisy dotyczące Kongresów są bardzo charakterystyczne z tego względu, że oznaczają pewien zwrot w praktyce Kościoła. Zwrot ten polega na podkreśleniu celebracji Mszy św. jako centralnego punktu każdego Kongresu. Nie oznacza to oczywiście, że Kongresy przedsoborowe nie posiadały w swoich programach Mszy św., ale prawdą jest, że kładły one większy nacisk na procesję eucharystyczną, niż na Mszę św.²⁹

Dalsze przepisy dotyczące Kongresów eucharystycznych znajdujemy w *Uwagach ogólnych dotyczących Komunii św. oraz kultu tajemnicy eucharystycznej poza Mszą św.* opublikowanych dekretem Kongregacji Kultu Bożego dnia 21 maja 1973 r.³⁰

Przepisy te są obszerniejsze i dotyczą zarówno organizacji Kongresów, jak również zawierają pogłębioną myśl teologiczną na ich temat. „Kongresy eucharystyczne, które zostały wprowadzone w ostatnim czasie do życia Kościoła jako szczególny wyraz kultu eucharystycznego, należy uważać za swego rodzaju stację, na którą jakaś wspólnota zaprasza cały Kościół lokalny, albo jakiś Kościół lokalny zaprasza inne Kościoły jednego regionu lub kraju, albo nawet całego świata, by wspólnie dokładniej wniknąć w tajemnicę Eucharystii rozważaną w jakimś aspekcie oraz oddać jej publiczną cześć w miłości i jedności. Tego rodzaju Kongresy powinny być więc prawdziwym znakiem wiary i miłości ze względu na pełne uczestnictwo Kościoła lokalnego oraz wyraźne zespolenie innych Kościołów” (n. 109).

Bardzo interesujące jest porównanie Kongresów eucharystycznych w tych *Uwagach* do rzymskich nabożeństw stacyjnych, co już wcześniej podkreślali prekursorzy soborowej odnowy liturgii, np. J. A. Jung-

nich, w: *Eucharystia źródłem życia*. Dz. zbiorowe (red. S. Grzybek), Kraków 1987, s. 33—39.

²⁸ AAS 59 (1967), 539—573.

²⁹ S. Koperek, *Polskie Kongresy Eucharystyczne*, s. 330—331.

³⁰ *Desacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam*, Typis Poliglottis Vaticanis 1973.

mann⁸¹. By jednak wydobyć głębszą, tkwiącą w tym porównaniu myśl teologiczną, należałoby przeprowadzić odrębne studium.

„W sprawie miejsca, tematu i sposobu zorganizowania Kongresu — stwierdzają dalej cytowane *Uwagi* — należy przeprowadzić sondaż, zarówno w Kościele lokalnym, jak i w innych Kościołach, by zastanowić się nad prawdziwymi potrzebami, przyczynić się do rozwoju wiedzy teologicznej oraz pomnożenia dobra Kościoła lokalnego. W tym dziele przygotowawczym konieczna będzie pomoc osób biegłych w sprawach teologicznych, biblijnych, liturgicznych, duszpasterskich i humanistycznych” (n. 110).

Troską o uczynienie Kongresów prawdziwym środkiem odnowy religijnej jego uczestników nacechowane są przepisy dotyczące przygotowania tego wydarzenia: „W przygotowaniu Kongresu należy w sposób szczególny docenić: a) pogłębioną katechezę o Eucharystii, ujmowaną zwłaszcza jako tajemnica Chrystusa żyjącego i działającego w Kościele, przystosowaną do możliwości zrozumienia różnych grup; b) bardziej czynne uczestnictwo w liturgii, pogłębiające równocześnie religijne słuchanie słowa Bożego oraz braterskie poczucie wspólnoty; c) znalezienie środków i podjęcie pewnych dzieł o charakterze społecznym, zdążające do osiągnięcia ludzkiego postępu i właściwego podziału dóbr, również doczesnych, na wzór pierwotnej wspólnoty chrześcijańskiej, by w ten sposób ferment ewangeliczny, będący twórczą siłą obecnej społeczności i zadatkiem przyszłej, spływał obficie ze stołu eucharystycznego” (n. 111).

W *Uwagach* znalazły się też przepisy dotyczące organizacji Kongresów. Podane w formie kryteriów, którymi należy się kierować, zdają się one być syntetycznym ujęciem dorobku i doświadczenia dotychczasowych Kongresów, z uwzględnieniem głębszego teologicznego spojrzenia na liturgię, charakteryzującego Vaticanum II.

„Organizacja Kongresu winna brać pod uwagę następujące kryteria: a) sprawowanie Eucharystii winno być naprawdę centrum i szczytem, ku któremu są skierowane wszystkie poczynania oraz różne formy pobożności; b) nabożeństwo słowa Bożego, sesje katechetyczne, jak również zebrania publiczne mają dążyć do pogłębienia przedstawionego tematu i jaśniejszego przedstawienia jego praktycznych aspektów dla wprowadzenia ich w życie; c) trzeba stworzyć okazję dla wspólnej modlitwy czy uczczenia w dłuższej adoracji wystawionego N. Sakramentu. Można to zrobić w wyznaczonych kościołach, bardziej nadających się do tego rodzaju praktyk pobożności; d) jeżeli chodzi o organizowanie procesji z N. Sakramentem po ulicach miast ze śpiewem hymnów i publiczną modlitwą, to należy zachować przepisy dotyczące procesji eucharystycznych, uwzględniając jednak miejscowe warunki społeczno-religijne” (n. 112).

⁸¹ J. Stocker, *Eucharistische Kongresse*, Lexicon für Theologie und Kirche, Freiburg 1959, t. IV, s. 1165.

Zakończenie

Historia Kongresów eucharystycznych wskazuje, że mogły się one odbywać tylko w czasach pokoju. Pierwsza wojna światowa spowodowała przerwę ośmioletnią, druga zaś czternastoletnią w organizowaniu Kongresów międzynarodowych. Podobnie miała się rzecz wszędzie, także i w Polsce, z tym, że w Polsce przerwa ta trwa już pięćdziesiąt sześć lat. Jeżeli więc po tak długiej przerwie dochodzi do organizowania Kongresu, znaczy to, że czasy jakgdyby były spokojniejsze i nadszedł czas by i Polska odbyła wreszcie swoją stację eucharystyczną.

I Congressi eucaristici nella pratica pastorale della Chiesa

Durante il terzo pellegrinaggio in Polonia del papa Giovanni Paolo II si svolgerà il II Congresso Eucaristico Nazionale. Gli iniziatori dell'idea dei Congressi furono persone (tra le altre Signorina Tamisier e San Pietro Eymard), la cui spiritualità era caratterizzata da spirito di penitenza, devozione alla Madonna ed al Sacro Cuore di Gesù. È sintomatico il fatto che questa idea sia nata tra i cattolici laici in Francia alla fine del XIX secolo.

I primi Congressi ebbero luogo in Francia, ma dopo aver ottenuto l'appoggio della Santa Sede si diffusero in tutti i continenti, così che nel 1985 si erano già svolti 43 Congressi internazionali. Molti paesi, tra gli altri la Francia, l'Italia, la Germania, la Polonia, gli Stati Uniti hanno organizzato Congressi eucaristici nazionali. Per esempio soltanto in Italia nel 1983 si erano già svolti 20 Congressi eucaristici nazionali. In Polonia si è riuscito ad organizzare soltanto un Congresso nazionale, a Poznań nel 1930, ed i preparativi per l'organizzazione in Polonia di un Congresso eucaristico internazionale sono stati interrotti dalla II guerra mondiale. Congressi eucaristici su scala ridotta furono organizzati in Polonia da diocesi e parrocchie. Nel periodo tra le due guerre mondiali, nel quale furono organizzati tutti questi Congressi, se ne svolsero più di 25.

La tematica dei Congressi e le loro parole d'ordine furono molto diverse, ma sebbene fossero sempre legate all'Eucarestia, molto spesso toccarono però la problematica della giustizia sociale. Soltanto dopo il Concilio Vaticano II la Chiesa ha le norme canonico-liturgiche, che determinano più da vicino che cosa siano e come vadano organizzati i Congressi eucaristici.